

Orígens de la medicina catalana

pel Dr. ANTONI CARDONER I PLANAS

En 1145 començà a l'Andalus — nom estés pels arabs a tots els seus dominis a la Península Ibèrica (1) — una extensa rebelió contra el poder dels almoràvids, que havien arribat en 1086 (2), essent invadida Espanya pels almohades es produí seguidament una llarga guerra civil durant la qual i en nom de l'ortodoxia mahometana científica i escèptica, els jueus foren intensament perseguits (3).

Abans d'aquests esdeveniments, els jueus havien viscut en bones relacions amb els mahometans als quals — des dels temps de gestació del Califat de Damasc — ensenyaven la medicina d'Alexandria (4). Amb els anys els metges àrabs sobrepassaren als jueus i aquests acceptaren i propagaren els coneixements dels primers.

La intranquillitat en que vivien, obligà — doncs — a molts dels jueus a cercar refugi en els regnes cristians limítrofes (5) o en contrades més llunyanes que estaven en relació comercial amb l'Andalus o en les que hi residien abundants colònies de jueus com el Llenguadoc (6).

Els sobirans de la dinastia carolingia havien concedit als jueus del migdia de França posseir bens rurals, comerciar amb cristians i tenir-los a llur servei (7), permís que constituïa una excepció i que va atraure-hi molts. A

---

(1) Alemany Bolufar (J.) — La Geografía de la Península Ibérica en los escritores árabes. — Granada. — Imp. El Defensor. — 1921 — p. 1.

(2) Cordera (Fr.) — Decadencia y desaparición de los almoravides de España. — Zaragoza, 1899 — p. 1. N

(3) Bonilla Sanmartin (Ad.) — Historia de la Filosofía española — t. II. — Madrid — Victoriano Suárez — 1911 — p. 37.

Millas Vallicrosa. — Assaig de les idees físiques i matemàtiques a Catalunya — vol. I — Barcelona — 1931 págs. 71 i 82.

(4) Preind — Historie de la Médecine depuis Galien jusqu'au XVI siècle. — Traduit de l'anglais. — Paris — Jacques Vincent — 1728. — Academia de Medicina de Barcelona.

Hernández Morejón (A.) — Historia Bibliográfica de la Medicina Española — 1842 — t. 1.

(5) Bonilla Sanmartin — «loco citato» — vol. I — p. 310 i vol. II — p. 280.

(6) Millas Vallicrosa — «loco citato» — p. 85.

(7) De Vic (Fr. Claude), Vaissete (Fr. Joseph). — Histoire Generale du Languedoc — Paris — Jacques Vincent — 1730 p. 522 — t. I. — Institut d'Estudis catalans.

tot arreu, la convicció religiosa es convertia en intransigència i feia dels jueus una raça inferior; vexats per les repetides humiliacions, bandejats de tots els païssos, acusats d'ésser la causa de totes les malvestats atmosfèriques i terrenals i esporuguits per les sagnants persecucions que de tant en tant els sorprenien, l'astúcia — la política de la por — fou la seva única arma de combat i els recursos que empraren no foren sempre els més nobles. Sota els diferents jous aa que es vegeren sotmesos — entre ells el dels visigots (8) — degueren aprendre que com deia F. Rahola (1) els bens més cobejats per l'home són la salut i els diners i com que l'Església prohibia als cristians prestar amb interès, els jueus varen dedicar-se al préstec, al comerç i a la medicina.

La pèrdua de l'esperit de nacionalitat els va fer ésser imitadors i així s'assimilaren fàcilment a la cultura dels pobles que vivien amb ells, primer els grecs de l'imperi i després els àrabs. En llur emigració i en llur nou estatge la seva medicina fou la dels uns i els altres.

Les condicions en que es trobava aleshores l'Europa occidental afavorien l'aparició de centres mèdics sota la influència oriental. L'Escola de Salerno havia constituït al segle anterior la medicina com una branca independent de la ciència (2) alliberant-la dels monestirs en que, fins cap a l'any 1100, estigué reclosa (3). Tot el que procedia dels àrabs era voltat de la consideració que es té a una primera potènci internacional. Constantí l'Africà retirat a mitjans del segle XI a Monte Cassino, havia començat a posar en contacte als occidentals amb les obres dels autors mahometans que traduïa (4), tasca continuada a Toledo des de mitjans del segle XII per un nucli d'emigrats mossàrabs; entre ells hi havia espanyols com Dominico Gundigalvo i el director — el bisbe Ramon — i estrangers com Gerard de Cremona (5). Les dues primeres Creuades contr Orient — i altres contra l'Andalús hispànic —, acabaven d'efectuar-se — 1095 i 1147 — creant un coneixement mutu de dues civilitzacions diferents. Els sobirans del Sacre Imperi Romà-Germànic — com a medi de lluitar contra el Papat — afavoriren la elaboració d'una ciència laica (6).

Hi degué contribuir també, la persecució dels jueus racionalistes — kairaites — per Alfons VII de Castella empès per Jenuda Abenesra, que va

(8) Amador de los Ríos (J.). — Estudios históricos, políticos y literarios sobre los judíos de España — Madrid. — Imp. de M. Díaz y comp. 1848 — p. 8. — Bib. de la Universidad de Barcelona.

(1) Rahola (Fed.). — Los antiguos banqueros de Cataluña... — Barcelona — Imp. El Anuario — 1912 — p. 12.

(2) Garrison. — Historia de la Medicina. — Trad. por E. García del Real. Madrid—Calpe — t. I. — 1922 — p. 138.

(3) Diepgen (P.). — Historia de la Medicina. — Trad. por E. García del Real. — Barcelona. — Edit. Labor — 1925 t. I p. 138.

(4) Diepgen — «loco citato». — t. I — p. 139.

(5) Menéndez Pelayo (M.). — Historia de los heterodoxos españoles. — Ed. ord. y rec. por A. Bonilla Sanmartin. — Madrid — Imp. de Victoriano Suárez — 1917 — t. III — p. 114.

(6) Diepgen — «loco citato» — t. I — p. 140.

fer fugir als primers de Toledo i altres viles on hi vivien jueus ortodoxes — rabanites — (1).

Circumstàncies especials facilitaven la localització d'un d'aquells centres a Montpelier. La participació que els seus senyors tingueren en les expedicions dels comtes-reis catalans contra els àrabs de la Península; la prohibició establerta pel Concili de Montpelier de 1162 (2) de què religiosos, monjos i canonges regulars professessin el dret i la medicina i — finalment— l'excepcional situació geogràfica d'aquella ciutat, i a convertiren en centre comercial i cultural d'Espanya, França, Anglaterra, Pissa, Gènova, Lombardia, Roma, Grècia, Africa, Egipte i Israel (3).

Ignorem la data exacte en què aquella Escola inaugurà les seves tasques. Sabem només que en 1181 — segons Vic i Vaissete (4) i Germain (5), Guillem VIII de Montpelier ordenà que l'ensenyament de la medicina a aquella ciutat fos permès a tothom i que en aquella data els jueus no solament exercien de metges al Llenguadoc sinó que tenien a Montpelier una Acadèmia on ensenyaven la medicina o física (6).

L'Església intentà oposar-se a l'allau d'idees aràbigues i a la llibertat dels jueus. En 1195, un nou Concili de Montpelier els hi prohibí tenir criats cristians i exercir qualsevol mena d'autoritat damunt seu (7). Aquesta prohibició no degué ésser prou eficaç per a evitar la prosperitat dels jueus del Llenguadoc, quan en 1207 el Papa Innocenci III escrivia una lletra al comte de Tolosa — Ramon IV — queixant-se de que els hi donés càrrecs públics «per vergonya de la religió cristiana» (1) i en 18 de juny de 1209 el duc de Narbona — Ramon, superior geràrquic dels senyors de Montpelier jurava en el Concili de St. Gil obeir cegament al llegat papal respecte — entre altres coses — a l'haver donat càrrecs als jueus (2), el que corrobora que havia existit prèviament aquella protecció o tolerància.

El saqueig de Salern per l'emperador Enric VI en 1194 (3) degué allunyar bon nombre dels deixebles de la seva Escola i afavorir indirectament l'engrandiment de la de Montpelier. Una vegada s'aliaren els papes i els prínceps, l'Escola llenguadociana fou reorganitzada pel llegat papal Conrad en 1220 (4), quedant sota la tutela del bisbe de Magalona.

De l'estudi dels Estatuts promulgats aleshores, estudi efectuat per A.

(1) Bonilla Sanmartin (Ad.). — Historia de la Filosofia española. — Madrid — Lib. gen. de Victor Suárez — 1908 — t. II — p. 260.

(2) De Vic, Vaissete — «loco citato» — t. II — p. 491.

(3) De Vic, Vaissete — «loco citato» — t. II — p. 516.

(4) De Vic, Vaissete — «loco citato» — t. II — p. 517.

(5) Germain (A.). — L'École de Médecine de Montpellier — Montpellier — J. J. Martel aîné — 1880 p. 8, el qual esmenta que ho ha recollit del «Memorial des Nobles» fol. 96, als Arxius municipals de Montpellier.

(6) De Vic, Vaissete — «loco citato» — t. II — p. 517.

(7) De Vic, Vaissete — «loco citato» t. III — p. 101.

(1) De Vic, Vaissete — «loco citato» — t. II — p. 149.

(2) De Vic, Vaissete — «loco citato» — t. III — p. 162.

(3) Garrison — «loco citato» t. I — p. 140.

(4) De Vic, Vaissete — «loco citato» — t. III — p. 315.

Germain, sembla que podem deduir que cada mestre ensenyava a casa seva i que el nom d'Escola no suposaria l'existència d'un edifici com els actuals centres d'ensenyament, sinó la d'un conjunt d'homes dedicats a un treball semblant. La importància dels jueus és indubtable encara després de la reorganització ja que segueixen essent especialment esmentats en les interdiccions que els enyors de Montpeller promulgaven de tant en tant, d'exercir la medicina a aquella ciutat sense un examen previ (5).

* * *

Aquesta Escola de Montpeller té un singular interès per a nosaltres, perquè constituí el punt de partida de la medicina catalana doncs no poseïm fins a la data, cap referència de la integració de la segona, abans de la constitució d'aquella Escola. Montpeller fou un domini català durant dos períodes de temps d'una llargada molt diferent. El primer, anterior a l'Escola, va des de que en 1066, el comte de Barcelona Ramon Berenguer I el Vell entrà en possessió de la ciutat per drets de la seva muller (6), fins a la mort del seu fill, Ramon Berenguer II — Cap d'Estopa — en 11802. L'altre començà en 11204 quant Pere I el Catòlic es casà amb Maria, filla de Guillem VIII de Montpeller (1) i no cessà fins que Jaume III de Mallorca va vendre's la ciutat del Llengua doc, al rei de França en 1348... Cal tenir present que a la seva mort en 11276, Jaume I de Catalunya, havia afegit aquella ciutat al patrimoni del seu fill segon, inaugurador de la dinastia de reis exclusivament mallorquins. Elsse nyors de Montpeller eren — però — vasalls del bisbe de Magalona i també ho foren els reis catalans (2); Jaume I que no havia volgut retre-li homenatge, es va veure obligat a fer-ho en 11236 comminat pel Papa Gregori IX (3). Més tard aquell bisbe es va vendre els seus drets al rei de França i aquest començà aa tenir-hi un sobberania nominal que transformà en efectiva quan Jaume II de Mallorca en 11293 lic edí — a prec's seus — 30 ó 40 cases d'aquella ciutat (4). La possessió plena dels francesos no és però, anterior a 1348 (5) i això fa que poguem dir que exceptuant el darrer segle, a la baixa Edat Mitja la ciutat de Montpeller i les seves coses foren autènticament catalanes.

El prestigi que conseguí aquesta institució fou considerable i a ella acudiren — a partir de 11220 — a aprendre-hi o bé a professar-hi moltes de les figures més notables de la medicina medieval.

En la teoria i en la pràctica copià als àrabs; amb el seu exagerat respecte als noms consagrats, l'arabisme mèdic es condemnava a si mateix

(5) Germain — «loco citato» — p. 6 — el qual cita els «Privilegia Universitatis medicine Monspelienensis» fols. 25 i 26, als Arxius de la Facultat de Medicina de Montpeller.

(6) Soldevila (F.). — Historia de Catalunya — I — Barcelona. — Ed. Alpha — 1934 — p. 84.

(1) Soldevila (F.). — «loco citato» — p. 175.

(2) Soldevila (F.). — «loco citato» — p. 352, nota 4.

(3) De Vic, Vaissete — «loco citato» — t. III — p. 409.

(4) Soldevila — «loco citato» — p. 357.

(5) Soldevila — «loco citato» — p. 357.

a l'eixorquia. Els homes que el representaven varen fer tantmateix una cosa de bo: conservar a Occident la ciència mèdica antiga — més o menys mixtificada en un temps en que, exceptuant la força, no hi havia seguretat per a res. Els àrabs — deixant de banda algunes observacions personals, i l'ús d'alguns medicaments nous (6) s'havien limitat a incorporar a la medicina d'Alexandria l'elucubració filosòfica (7) especialment Aristòtil; des d'aquest punt de vista es pot dir que l'Escola de Montpeller fou successora de Grècia (8). Altrament, l'autoritarisme aràbig era un procés de defensa contra la divagació i la imaginació.

Quan es fundaren els diferents Estudis Generals catalans a Lleida, Perpinyà, Osca i Barcelona seguiren — pel que fa a la medicina — les normes senyalades per l'Escola de Montpeller; la inercia va ésser la causa de que aquest emmirallament durés fins al segle XVIII.

* * *

A més d'aquesta influència àrab-jueva directa, la medicina medieval catalana experimentà la de 'arabisme a través dels italians; més endavant la del Renaixement.

La possessió de Sicília — iniciada per Pere II en 1282 — creà relacions amb Itàlia que es varen estrènyer amb la intervenció i domini d'Alfons V el Magnànim en el regne de Nàpols des de 1422 a 1458, i de Ferran el Catòlic, i amb les guerres de Carles I d'Espanya contra Francesc I de França. Durant aquests períodes, els vectors de l'intercanvi intel·lectual entree ls païssos de la Confederació catalana-aragonesa abans o després de la seva unió amb Castella, degueren ésser els metges que acompanyaven als prínceps, als nobles i als exèrcits expedicionaris i que tenien tant de filòsofs com de tècnics. La segona d'aquelles etapes coincidí amb l'arribada dels grecs que fugien de Constantinoble — presa pels turcs en 1453 — i va permetre la incorporació de les discussions del Renaixement i contingut científic català.

Ni el descobriment de la impremta — que facilitava l'autodidactisme — ni el contacte amb els italians, tingueren però prou eficàcia per a orientar l'esperit crític entre els metges catalans que ja s'havia desvetllat amb Bernat Metge. El país estava passant difícils situacions polítiques per la desaparició de la dinastia de la casa de Barcelona a la mort de Martí l'Humà, la guerra civil en temps de Joan II i l'acabament de la independència nacional en el de Ferran el Catòlic; el malhumor que tals fets havien de provocar en els catalans fou substituït per l'enlluernament quan a Ferran II el succeí Carles I l'emperador. Tot això i l'absència d'una crisi reilgiosa com la que a l'Europa septentrional donà lloc a la Reforma, degueren ésser obstacles

(6) Leclerc (D). — Essai d'un plan pour la continuation de l'Histoire de la Medecine — p. 765 de l'Histoire de la Medecine — La Haya — Van der Kloot — 1729. — Academia de Medicina de Barcelona.

(7) Piquer (A). — Discurso de la Medicina de los árabes — leído por D. ... en la Academia Médico-Matritense — Obras póstumas — Madrid — 1785 — p. 246. — Academia de Medicina de Barcelona.

(8) Germain — «loco citato» — p. 75.

per a la recerca de nous camins i per a l'elaboració completa a Catalunya de la confiança en els judicis propis característica dels metges més notables del Renaixement.

* * *

Per a introduir-se a Europa, la ideologia àrab-jueva en el segle XIII seguí dues vies: l'Escola de traductors de Toledo i el comtat de Barcelona; el paper de la primera fou posat en clar per Jourdain en 11843, empresa en la qual seguiren Menendez Pelayo i Bonilla Sanmartin. Hem intentat remarcar breument el paper jugat per les terres de parla catalana en aquell vast moviment científic-religiós-filosòfic que conduí primer a la lluita entre els escolàstics i el panteïsmet aristotèlic per acabar amb el triomf del segon, en forma d'averroïsme.

Els autors mèdics de l'Escola de Montpeller i els de les Escoles i Universitats italianes posteriors a l'Escola de Salern, i anteriors a 1453 foren arabistes (1) perquè en les seves prescripcions seguiren els consells dels metges àrabs i perquè conegueren als clàssics grecs per mediació de traduccions llatines d'altres traduccions aràbigues. Hi hagué més — però — i no solament — com Maimònides i Avicena — barrejaren la filosofia amb la medicina sinó que renunciant a la seva aportació personal, es limitaren a afegir als textos orientals fadigants i extensos comentaris. Els fruits d'aquesta actuació foren ben migrats i per a Catalunya tenim el testimoni de J. M. Roca que ens donà a conèixer com en els mateixos temps del rei Martí (1) aparegueren escassos llibres — exceptuant algun receptari —. Per a alliberar-se de l'atmosfera artificial d'especulació i tornar a éser una ciència experimental, la medicina necessitava encarar-se amb les coses tal com eren i no a través de textos morts. Els italians que estaven dividits en nombrosos estats debilitats pel luxe i la manca de patriotisme i per consegüent tant malament com Catalunya, varen tenir la sort de que hi arribessin els erudits bisantins — abans i després de la presa de Constantinoble pels turcs — que els encoratjaren a prescindir de les traduccions aràbigues i a percibir i jutjar per si mateixos.

Els resultats de la nova posició intel·lectual no foren immediats i des de 1453 a 1543 — en que aparegué l'Anatomia de Vessali, obra sense precursors, deguda exclusivament al criteri personal del seu autor — la medicina mundial passà una època indecisa en la qual els estudiosos dedicaven llur atenció a la revisió i estudi directe dels clàssics grecs i llatins. Durant aquest temps la medicina catalana seguí les petjades de la de la resta d'Espanya que — paralelament a la màxima puixança política sota la dinastia austriaca — entrava en el seu període més florent; aquesta supeditació persistí fins al segle XVIII.

(1) Renzi (S. de) — *Collectio Salernitana* — Napoli — Della Tipografia dei Filiiatre Sebezio — t. I — 1852. — Academia de Medicina de Barcelona.

(1) Roca (J. M.). — *La Medicina catalana en temps del rei Martí*. — Barcelona — Giró — 1919. — Academia de Medicina de Barcelona.

La llista d'obres que avui publiquem està constituïda per incunables i exemplars d'edicions en caràcters gòtics, que hi ha a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona i que podem acceptar com una expressió abreujada i parcial del pensament mèdic medieval i dels segles XV i primera meitat del XVI.

— *VALESCUS DE TARANTO*. — Practica... que alias philonium dicitur. — Lió, Matia Busz, 1490, 20 novembre.

Foli. 274 ff.

A més de la «Practica» conté:

Tractatus epidimialis (escrit en 1401).

De apostematibus in generali (afeccions externes).

Citat en Hain, Rep. bib. vol. 2, 1831, p. 381, n. 15250.

— *JOANNES ANGLICUS* (o *JHON of GADDESDENI*). — Rosa Anglica. — Pav' a, Joannes Antoonius Birreta, 1491.

Foli ff 1177.

Esmentat en: Hain, Rep. bib. vol. 1, 1826, p. 122, n. 1108.

— *BARTHOLOMEUS ANGLICUS* (o *DE GLANVILLA*). — De proprietatibus rerum. — Nuremberg, Antonius koburger, 1492, 20 juny.

Foli 189 ff.

Esmentat en: Gesamkataloge der Wiegendrucke, As-Bern, p. 418, número 3413.

— *ARCULANUS, JOANNES*. — Practica. — Venecia, Bernardinus Stagninus de Tridino, 1493. 12 novembre.

Són comentaris al novè llibre d'Almançor (de Rhazes).

Citat en Hain, Rep. bib. vol. 2, 1831, n. 13899.

— *BERNARDUS de GORDONIO*. — Practica seu Lilio de Medicina. — Sevilla, Meinhard Ungut et Stanislaus Polonus, 1495, 18 abril.

Foli 231 ff.

Conté: Practica o Lilio de Medicina.

Tabula.

Tratado de los ingenios.

Regimiento de las agudas.

Tratado de los niños.

Libro de los pronósticos.

Esmentat en: Hain, Rep. bib., vol. 1 — 1826 — p. 485, n. 7802.

Haebler, Bib. Iberica, t. 2 — p. 81 — n. 300.

Gesamkataloge der Wiegendrucke, Bern — Bre — p. 6, n. 4086.

— *AVENZOAR, ABHOMERON*. — Theiçir dahalmodana vahaltadabir. *AVERROES*. — Colliget. — Venecia, Bonetus Locatelli, 1496, 31 maig.

Foli 1108 ff.

Precedeixen a l'incunable 7 pàgines manuscrites.

Esmentat per Hain, Rep. bib. t. 1, 1826, p. 273, n. 2187.

Està enquadernat amb un recull de diversos treballs compilat per Joan-

nes de Ketam, amb el nom de «Fasciculus medicine», editat per Petrus de Montagnana en 1513. Vegi's en el lloc corresponent.

Després d'aquest hi han dos folis amb una taula d'astrologia judiciaria manuscrita.

— Una història Natural en la que hi falten fulles del començament i de l'acabament. Text llatí, en caràcters gòtics.

No podem saber el nom de l'autor ni el de l'impressor, e lloc i la data d'impressió; malgrat tot el gran nombre d'areviatures i l'ésser buits els llocs de les capitals, ens fan creure que és de finals del segle XV.

— *PETRI DE TUSSIGNANO*. — Tabula...

PETRI APONI (Pere d'Abano). — Expositio... in *Problemata Aristotelis*.

THEODORI GAZA. — transl. *Problemata Aristotelis*...

ALEXANDER aphrodisiei... — *Problemata*. — transl. Georgius Valla.

NICOLAI GUPALATINI. — Prefatio in *Problemata Aristotelis*.

PLUTARCHI CHERONEI. — *Problemata*.

Venecia, Bonetus Locatellui, 1501.

Foli.

— *GLBERTUS ANGLICI* (o *DE AQUILA*). — *Compendium medicine*...

— Lió, Jacobus Saccon, 1510. 20 novem.

4.º.

— *MUNDINI*. — (Comentaris als «Canones universales», de Joannes Messué).

CHRISTOPHORUS GEORGIUS DE HONESTIS. — Comentaris al «*Antidotarium*», de Joannes Messué gradabin).

JOANNES nazareni — De *medicinis egritudinum universalium*.

NICOLAI PLATEARI. — «*Antidotarium*»...

JOANNES DE SANCTO AMANDO. — (Comentaris al «*Antidotarium*» de Nicolai). — Va seguit de dues taules de sinonímies.

BULCHAZIM BENABERAZERIM. — *Liber servitores de preparatione medicinarum simplicium*. — Simon Genuense transl.; Abraam judeo tortuosense interpret. (Dels mateixos autor, traductor i interpret: *Liber Saladini: Compendium aromatoriorum*).

COPHONIS. — *Tractatus de arte medendi*...

GENTILOS fulginatus. — *Libellus de dosi medicinarum*.

ABHENGUESIT. — *Libellus... de simplicium medicinarum virtutibus*.

APULEI. — *Libellus... de ponderibus et mensuris*... — Joannes Baptista Nicolinum salodiensem transl.

ALCHINDI. — *Libellus de medicinarum compositarum gradibus*...

DOMINICI VICENTIN I ARCHIGNANEI. — *Libellus de ponderibus ac mensuris medicinalibus*...

Foli.

(No consta el lloc on fou imprés ni el nom de l'impressor. Es de 1512).

— (JOANNES DE KETAM). — (Fasciculus medicine). — Venecia, Gregorius de Gregorio, 1513.

Foli.

Publicat per Petrus de Montagnana.

Aquest «Fasciculus» es un recull dels següents treballs de diversos autors :

De urinis.

De judiciis venarum.

Problemata de membris generationis.

(Terapèutica externa).

(Patologia general o simptomatologia).

Consilium Petri de Taussignano. Pro peste evitanda.

Anatomia Mundini.

Practica puerorum (de Rhazes).

Enquadernat junt amb l'incunable de Avenzoar i Averroes.

— GUAYNERIUS ANTONIUS. — (Opera omnia). — Lió, Jacobus myt 1517, 7 agost.

4.º

El mateix volum conté :

MARCI GATINARIA. — De curis egritudinum particularium noni Almansoris Practica uberrima.

ABEN HALI. — Blastii Astarii de curis febrium libellus utilis. Cesaris Landulphi de curis earundum opusculum.

SEBASTIANI AQUILANI. — Tractatus de morbo gallico.—Lió, Simo de Bevilaqua, 1506.

Publicat per Vincentius Portonarius de Tridino de Monteferrato.

— ARCULANUS, JOANNES. — Expositio perutilis in prima seu quarti Canonis Avicene. — Lió, Jacobus myt, 1518, 6 desembre.

Foli.

— HUGO SENENSIS. — Consilia. — Venecia, Octavinus Scoti, 1518.

Foli.

Fou enquadernat — després d'uns anys de servir — amb un altre llibre en lletres llatines, de 1581.

— FERRARI DE GRADI, JOANNES MATHEI. — Practica. — Lió, Joannes Marion, 1519, 12 desembre.

Foli.

Són comentaris el navé llibre d'Almançor (de Rhazes).

— ARNAU DE VILANOVA. — (Opera omnia). — Lió, Guilhelm Huyon, Publicat per Simphoriano Campegio.

Conté : Vita Arnaldi (per Campegio).

Tabula.

Speculum. (o) Introductionum medicinarum.

- De diversis intentionibus medicorum.
 De humildo radicali.
 De mala complexione diversa.
 Questiones de mala complexione diversa.
 De regimine sanitaeis.
 Regimen sanitatis ad regem aragonum.
 De conservanda juventute.
 De retardatione senectutis.
 De considerationibus opis medicine.
 De flobothomia.
 Universalibus curationis morborum.
 Tabula quando ignorantur egritudo.
 Afforismi.
 De parte operativa.
 De parte operativa.
 Commentum regimen salernitanum.
 Breviarum practice.
 Liber practice summarie.
 De modo preparandi cibos infirmorum.
 Compendium regimen acutorum.
 Regimen quartane.
 De cura feбри ethice.
 Regimen podagre.
 De sterilitate.
 De conceptione. — manca un foli.
 Signa leprosum.
 De bonitate memorie.
 De amore heroico.
 Remedia contra maleficis.
 De cautelis medicorum. — el foli 216 duu el núm. 129.
 De venenis.
 De arti cognoscendi venena.
 De dosibus tyriacalibus.
 De graduationibus medicinarum.
 De simplicibus.
 Antidotarium.
 De vino.
 De aquis medicinalibus.
 De ornatu mulierum.
 Commentum super quasdam parabolas.
 De coitu.
 De conferentibus et nocentibus.
 Repeticio super cañ. Vita brevis.
 Tabula super Vita brevis.
 Expositio super afforismo. In morbis minus.
 De regulis generalibus februm.
 Expositio vissionum qui siunt in somnis. — Manquen 4 folis.

De iudicis Astronomie.
 De phisicis ligaturis. — Manquen 7 fols. entre els quals hi havia un «Flos flor...» i la meitat del fol. 303 està tallada i tinxada.

De lapide philosophorum.

Electuaris mirabilis.

Tractatus contra calculum.

Tractatus contra catarrum.

De tremore cordis.

Tractatus de epilepsia.

Tractatus de esu carniarum pro sustentatione ordinis carturiensis.

— ARNAU DE VILANOVA. — (Opera omnia) incomplet. — Falten els fols. del començament i de l'acabament.

Foli.

Conté :

Speculum medicine.

De humido radicali.

De diversis intentionibus medicorum.

De regimine sanitatis.

De conservanda juventute et retardanda senectute.

De considerationibus operis medicine.

Flobothomia.

Medicationis parabole seu canones generales curationis...

Tabule quando ignorantur egritudo.

Amphorismi ingenis nocivis curativis morborum...

Parte operativa.

Regimine castre sequentium.

Regimine sanitatis salernitanum.

Breviarum practice.

Practica summaria seu regimen.

De modo preparandi cibos.

Compendium regimenti acutorum.

Regimen quartane.

Cura febris ethice.

Regimen podagre.

De sterilitate.

De conceptione.

Signa leprosum.

De bonitate memorie.

De amore qui heroycus noiatur.

Remedia contra maleficia.

De coutelis medicorum.

De venenis.

De dosibus tyriacalibus.

De graduationibus medicinarum.

De ornatu mulierum.

Simplicia.

De decoratione.
 Commentum super quasdam parabolas.
 De coitu.
 De conferentibus et nocentibus principalibus metus nostri...
 De vinis.
 De aquis laxativis.
 Antidotarium.
 Repetitio super canone.
 Tabula super: vita brevis.
 Expositio super amphorismo ypo. In morbis minus.
 De mala complexionem diversa.
 Questiones super libri de mala complexionem diversa.
 De regulis generalibus februm.
 Expositio visionum qui siunt in somnis.
 De iudicis astronomie.
 De phisicis ligaturis. (Traducció del grec al llatí).
 Rosararium philosophorum.

— *BARTHOLOMEUS MONTAGNANA*. — Consili. — Lió, Jacobus myt, 1525.

4.º.

Aquest volum conté a més:
 Del mateix autor, De Balneis Patavinus.
 De compositione et dosi medicinarum.
 Antidotarium ejusdem.
 D'ANTONIUS CERMISONE. — Consilia.
 De FRANCISCUS CABALLO. — Tractatus theriaca.

— *ANTONIUS GAZA*. — Florida Corona. — Lió, Jacobus myt, 1534.

8.º.

Dos exemplars.

— *VALESCUS DE TARANTO*. — Practica. — Lió, Jacobus myt, 1535.

8.º.

Aquest volum conté a més:
 Del mateix autor, Tractatus epidimie.
 Tractatus chirurgie.
 De JOANNES DE TORNAMIRA. — Introductorium.